

ІВАН ДЕ-ЛЯ ФОНТЕН.

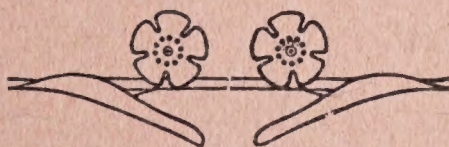
БАЙКИ.

На руську мову свобідно переклав

Любомір Селянський.

З чотирма образками.

Ціна 25ц.

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ, — 848—850 Main Street.
ВІННІПЕГ, МАН.,

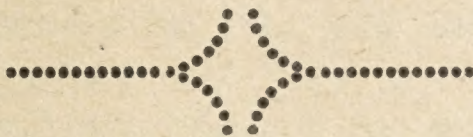
Мельник, його син і осел.

ІВАН ДЕ-ЛЯ ФОНТЕН.

БАЙКИ.

На руську мову свбідно переклав

Любомір Селянський.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

З чотирма образками.

[1918]

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ, — 848—850 Main Street.
ВІННІПЕГ, МАН.,

Предмова до руських діточок.

Отце даємо вам, Дітоньки, гарну книжочку в ру-
ки. Байки Івана Ля Фонтена. А може ви цікаві хто був
Ля Фонтен? Ось послухайте! Се був найславніший
французський байкар. Він був також великим прияте-
лем дітий. І для їх приємности і науки написав дуже
багато байок. Ба, але яких? Незвичайно цікавих, ми-
лих і принадних!

Аж очи сьміють ся з утіхи, коли їх читає ся. А всі
вони коротенькі, не мучать. Та притім такі цікаві, що
годі від них відорвати ся. І їсти відхоче ся, як зачнеш
читати. Ану спробуйте. Лише не читайте їх прихап-
цем, ані лакомо. Бо і пиріжки та тісточка переїдять ся,
як їх лакомо їсти. А відтак не знаєш, який кожде з них
мало смак.

Але ви, Дітоньки, читайте сі байки ось так: По-
кождій байці застановіть ся, яка для нас з неї наука?
Бо памятайте! Ля Фонтен був дуже дотепний і мудрий
чоловік. Він буцім то писав байки з життя звірят і
птиць і гадів, ба навіть з життя неживих творів. Але то
всьо відносить ся до нас, до людей. Всьо тото сьмішне,
але всьо показує хиби не звірят, а людські хиби. Та
ви се самі швидко розміркуєте. Бо хотяй у вас, зда-
єть ся головки маленькі, але розуму в них тай застано-
ви багато. Може неправда?

Тай ще се треба вам, любенькі Дітоньки, знати,
Іван Ля Фонтен родив ся в Шато Тієррі у Франції 1621
р. а умер в Парижи 1695 р. о чи знаєте, кільки то літ
минуло, як він писав свої байки? Ану, вгадайте! —
Майже двіста пятьдесять літ! — Правда, як то вже дав-
но? А прецінь они не постаріли ся ані трошки, так са-
мо як не постаріла ся природа, що нас окружає. Байки
Ля Фонтена будуть завсігди сьвіжою і принадною є вес-
на, що до нас що року вертає.

Отже читайте їх, мої любенькі, собі на втіху та на здоровле! Тай ще своїх товаришів і товаришки заохочуйте, щоби отсі байки Ля Фонтена купуали і залюбки читали.

Любомір Селянський.

1. Пільний Коник і Мурашка.

Був собі раз пільний коник, жвавий веселий хлопака. Через ціле літо він нічого не робив, лише їв та співав. Але як прийшла зима, коникови заглянула в очи біда. Він не мав що їсти, бо нігде не було ні мушки, ні хробака. Що тут діяти?

Аж коли йому вже голод добре доскулив, пригадав собі на свою сусідку, мурашку. А мурашка була дуже заповідлива господиня. Она працювала щиро ціле літо, щоби зібрати запаси на зиму.

Отже до неї удав ся коник з просьбою, щоби йому позичила бодай кілька зеренець.

— Будь ласкава, каже, поратуй мене в потребі. Я бачиш коби лише дотягнув до літа! А там я вже пан! І собі прибираю і тобі віддам довг враз з відсотками. Біг-ме, віддам!

Але мурашка не була така скоро до позичок. А тим менше, що знала, з ким говорить. — „Вітрогон! дармоїд!“ — подумала собі мурашка. Вкінці запитала коника:

— Що-ж ти робив ціле літо, що тепер голодуєш?

— Та що? — відповів коник — хиба-ж ти не чула? Таже я сьпівав і день і ніч без настанку.

— Сьпівав лише? — сказала з насмішкою мурашка. — Се дуже гарно! Зате тепер потанцюй собі, небоже!

2. КРУК і ЛИС.

Крук то великий злодій! Се кождий знає. Отже раз вкрав він кусень сира і усіх з ним на дереві. Заглянув його лис, занюхав смачний сир, підбіг під дерево і так став до него говорити:

— Добрий-день тобі, пане круче! Який же ти гарний! Як ти мені подобаєш ся! А если твій голос відповідає твоїм перам, то ти є хиба чудом між іншими птицями, які в сїм лісі перебувають.

На сї слова крук мало не вискочив зі скіри з великої радости. Він хотів пописати ся своїм гарним сьпівом і відчиник клюв. В тій самій хвили опустив своє крадене добро на землю. Лис вхопив сейчас сир, зїв його зі смаком, аж облизав ся, а відтак сказав до крука:

— Мій любий пане! Навчи ся тепер, що кождий підхлібник жиє коштом сего, хто його слухає. За сю науку заплатив ти тепер своїм сиром.

Крук страшно змішав ся, коли почув таку насьмішку лиса. Він був би з сорому і з досади навіть почервонів, коли би з роду не був чорним. Зате заприсяг собі, що вже більше не дасть ся обдурити підхлібникам.

3. ВОВК і ПЕС.

Один вовк став з голоду та нужди такий худий, що на нїм була лише скіра та кости. Їсти не було, що добичі не міг нігде роздобути, бо собаки пильно стерегли свої череди і стада. Біда така, що хоть гинь! Отже сей вовк здивав раз гарного і сильного бриська, що якось заблукав ся до ліса. Він був би радо кинув ся на него і роздер на кусні, та ба! Він сейчас зміркував, що з бриськом не легка справа. Куди йому голодному і немічному бороти ся з таким силачем! Длятого вовк при-

стушив до него з покорою тай зачав добродушно балакати то пр се, то про те. А найбільше любував ся його товстим і величавим виглядом.

— Гей, гей, милий Боже! — зітхав вовк, — коби то я бодай раз в житю так сито виглядав!

— Се прецінь зависить від тебе самого мій друже! — відповів пес. — Если хочеш так потовстїти, як я, то покінш тоті погані ліси! Бо що-ж тут є? Голод і нужда! А твої товариші, то самі голодранці, жебраки — словом голота! Що вас тут жде? Хиба голодна смерть! Ви не маєте тут нічого певного. Чи вам хто дурно приготує печене і варене? Кождий кусок му-сите здобувати з тяжким трудом і небезпеченьством. А у нас? Просто рай! Ось ходи зо мною, а усміхнеть ся тобі красша доля.

— А що-ж би я мав у вас до роботи? — спитав вовк.

— Майже нічо, відрік ся пес. — Ось хиба гавкати на людий, що мають палиці та на старців-прошаків. Відтак лестити ся коло домашніх осіб, та стороти ся о ласку пана дому. За єе будеш мати щедрі недоїдки з панського стола, смачні кісточки воліві, баранячі, телячі і свинячі, ба навіть курячі! Чи чуєш, які ласощі? Тай то всьо без ніякого труду і заходу. Принесуть тобі перед буду насиплять кошцю, а ти лиш поживай готове, хоч розперізує ся! Ще й пошти дадуть смачних помийв. Хлепчеш, хлепчеш, аж тобі боки розширає!... А вже не згадую про те, що тебе і погласкають і ласкаве слово до тебе промовляють, звичайно — живеш на широкім, просвіченім сьвітї, а не в тіснім, темнім лісі.

Сей образ щастя зворушив вовка аж до сліз... І він радий та веселый пустив ся з бриськом в дорогу до свого раю. Ідуть вони, ідуть, аж якось мимовільно кинув вовк оком на шию свого товариша. На своє диво побачив він, що тота була немов вшморгана, посинїла, б ніякого волоска.

— Що се є? — спитав вовк збентежений.

— Се нічо, відповів пес байдужно.

— Як то нічо? Прецінь мусить бути якась причина.

— Е, се дурниця! Се походить певно від ланцуха, який закладають мені на шию.

— Він ланцуха? На шию? — крикнув з острахом вовк. — То тебе привязують і ти не сьмієш свобідно бігати, куда захочеш?

— Ну, так, не завсїгди, але що-ж се значить супротив...

— Се значить, перебив йому поквапно вовк, що мені вже відхотїло ся і твоїх охлалпів і всїляких кісточок і смачних помий, бѡ мені, братчику, милїйша воля над всї скарби сьвіта! Розумієш?

Се сказавши, драпнув вовчик чим борше до ліса, та відтак ще довго плював на собачий рай.

4. ЗЕВС і ЗЬВІРЯТА.

Се діяло ся дуже давно. Ще в тих часах, коли в старій Греції панувало багато богів і богинь. А Греція, се дуже гарний край, що лежить в нашій часті сьвіта. Європі, над Середзеним морем. Між тими богами був найстарший Зевс, що панував над небом і землею. Відтак Позейдон, пан над усїма морями і Гадес, пан підземного сьвіта.

Отже Зевс видав раз до сьвірат такий приказ: „Нехай всьо, що жиє і віддихає, ставить ся у стїп мого престола. Єслиби хто був гадки, що в його подобі є щось невідповідного, що треба би змінити або поправити, нехай сьміло вискаже своє бажанє, а я сейчас се сповню.”

Зьвірята послухали приказу свого бога і пана, тай станули перед ним рядом.

— Ну, малпо, зачинай перша! Поглянь на інші звірята, порівнай їх красоту з твоєю і скажи, чи ти вдоволена із своє подоби?

— Я? — спитала малпа. — А чому-ж би я не мала бути вдоволеною? Хпба-ж я не маю чотирох ніг так, як інші звірята? Скільки разів я приглядала ся своєму портретови, то не знаходила в нім ніколи якоїсь хиби або догани. Але ось мій братчик, медвідь, то се така неотесана колода, що я не рада би йому ніколи дати себе відмалювати.

Якраз в сій хвили надійшов медвідь. Всі думали, що він буде жалувати ся на свої хиби. Але куди там? Навпаки, він чванив ся своєю красою, а натомість витикав слоневи, що — мовляв—треба би йому зменшити клапоуха, а надточити хвіст. Слопъ, се дійсно брила без форми і складу!

Коли-ж на слоня прийшла черга, то він помпмо своєї розсудности говорив як і другі. Після його гадки, то він ще жвавий і гарний молодець супротив такого тяжкого боввана, яким є кит.

І так вихвалювали себе всі сотворіня від найбільшого до найменшого. Приміром панна мурашка осудила, що міль є занадто дрібний, а себе уважала просто за великана.

Коли отже ніхто з них не знайшов на собі найменшої хиби, відослав їх Зевс домів. І тут так само одні других осуджували а свої прикмети вихвалювали поїднебеса. — Тай чи-ж дивувати ся звірятам, коли так само, а може ще й гірше, чинять люди? Кождий чоловік видить себе иншими очима, ніж свого ближнього.

5. ЛАСТІВКА І МАЛІ ПТИЧКИ.

Одна ластівка звиділа немало сьвіта. Богато треба би писати, де она не бувала. Пізнала она так дале-

кі сторони, за які ви, дітоньки, аж колись будете чути. А буваючи у сьвітї, она богато навчила ся і великого досьвіду набрала ся. Чому? Бо она всьому уважно приглядала ся і всьо собі затирила. Одним словом, се була розумна ластівка. Она навіть уміла морякам наперед сказати, коли буде буря а коли погода.

Коли-ж одної весни прилетіла до нас, то побачила, що мужики сїють коноплі. Она побачила, що мужики сїють коноплі. Она понюхала сїмя, покрутила мудрою головкою і сказала до птичок:

— Се не добром пахне для вас, мої любі товаришки! Чи ви знаєте, що з сього насїня для вас виросте? — Неволя! — Жаль мені вас дуже... Погляньте на отсю руку, що ось розсипає сїмя по поли!! Кажу вам, біднятка, що з того сїмени виростуть рослини а з їх волокон тота сама рука поробить сільця і всїх вилонить. Тай не на те, щоби вас поїсти, бо яка з вас дрібноти, їда для такого великана? Але на те, щоби вас позамикати у клітки, у неволю, доки в ній не погине те з туги за волею і з недостачі руху.

— Чи ви розумієте? — говорила ластівка далше. Отже послухайте моєї ради: вибирайте всьо того насїне до одного! І коли вам оно в смак, зїжде його! Бо кажу вам, що інакше оно колись вас зїсть...

Птички слухали сеї бесіди спершу з цікавостію, а відтак зачали позіхати. Они не любили довгої науки. Байки були би раднійше слухали. Інші поглянули одні на других, підсьміхаючи ся та кепкуючи з щирої поради. А вкінци порозлітали ся на всї сторони, посьшівуючи собі безжурно.

Минуло кілька неділь. Ниви покрили ся вже зеленими рослинами. Тоді ластівка взяла ся знов перестерігати легкодушні птички.

— Нерозумні пустійки! Отямте ся! Дивіть ся, що з того насїня виростло! Повиривайте отсі билінки своїми дзюбами, доки не буде за пізно! Се росте загибіль для вас!

— Агій на тебе! зловіща цокотухо! — заверещали птички. — Чи-ж ми годні повиривати отсеї бадилля з одного лану? Таже на те треба тисячів дзюбів! Тай ще яких! Се не наша робота... І знов порозлітали ся.

Надійшло літо. Коноплі дозріли. Ластівка кинулась до своїх легкодушів ще раз з порадою: — Дивіть ся, що ви наробили! — закликала она до них з жалем. — На бадилах зерно вже доспіло. А коли люди ростпни з поля зберуть, тоді горе вам! Они понаставляють на стернях всілякі сільця і самоловки а ви навіть не спостережете ся, як в них опините ся. Втікайте з тих сторін, поки час! Летіть за гори, за моря, як се чинять бузьки, журавлі, дикі гуси, качки і инші. Та як вам, маленьким, перелетіти через високі гори, широкі моря, піскові пустині? Отже моя послідна рада для вас така: Поховайте ся в щелини, закамарки, закутки, щоби вас там ніхто не побачив і не знайшов.

Але птичкам навкучило ся слухати сих рад.

— Се пусте! Се нісенітниця! Хто би то слухав таких дурниць та пострахів?! — закричали хором...

І що з ними стало ся? Стало ся так, як предсказала ластівка. Майже всі попали ся в сільця а відтак у клітки. Ой плакали тоді та нарікали на свою легкодушність! Була воля, тай минула ся... Товкли тоді головами, біднятка, о дротяні стіни, щоби вирвати ся на свободу, на простір, на воздух, та ба! Не їх сила розбити кріпку вязницю... І сиділи, нещасні птички в тяжкій неволи, доки в ній не погинули... А чому? Ну, се ви вже самі відгадаєте.

6. ВІЧЕ ЩУРІВ.

Тамта байка була сумна, правда? Тепер перечитайте веселішну за віче щурів. А може ви не знаєте, що то є „віче”? — Віче, се є многолюдна нарада. Як

богато людей зійде ся на нараду, то її називають вічем. Отже на таке віче зібрали ся і щурі. А длячого зібрали, послушайте:

Один кіт, іменем Мурлика, страшенно нищив щурів. Грозила їм цілковита загибля. Вони стерегли ся його, мов огню. Та помимо того не було дня, щоби Мурлика не задусив бодай одного з них. Вони називали його гайдамакою, опришком, чортом. Вони проклинали його з цілої душі, але то всьо нічого не помагало.

Одного дня запримітили щурі, що їх заклятий ворог вибрав ся в иншу сторону на розбій. Отже скористали із сеї нагоди і зібрали ся в безпечнім місци на віче. Сейчас вибрали старого, поважного Костогриза головою віча і зачали нараду над свої лихом.

— Братя! — сказав голова до зібраної громади. — Ви бачите самі, що нам грозить загибля від лютого Мурлика. Радьмо длятого, що діяти. Ви прецінь та кож бували у світі. Є між вами такі, що на кораблях і моря перепливали і Америку видали. Отже радьте, що нам чинити, щоби дальшому розбоеви Мурлики положить кінець.

На сю промову виступив Сироїд і просив о голос. А коли голова уділив йому голос, він говорив так:

Любі товариші і братя! Вся наша біда походить звідси, що ми не можемо знати, коли і звідки наш ворог на нас нападе. Бо ми як біжимо, то під нами аж земля дуднить. А він, котюга, ходить так тихонько, закрадає ся так неспостережимо, що ми і не зчуємо ся, коли опинимо ся в його лабах. Отже моя рада така: Прив'язім йому на шию дзвінок! Бо зважте лише! Коли він буде до нас зближати ся, то дзвінок нас остереже. А ми тоді шусть! в діру і будемо безпечні. Нехай Мурлика і чорта зість, а таки нам нічого в дірі не вдіє. Длятого я ставлю внесене: прив'язати Мурлиці дзвінок до шиї — чим скорше, тим дїпше.

— Славно! — запищали щурі і плескали в долоні з великої втіхи. Деякі обнимали і цілували мудрого

Спроїда за його дотенну раду. А інші аж розплакалися зі зворушення, що ось скінчить ся їх тревога о житє.

Коли-ж відтак настала тишина, промовив голова:

— Ся рада справді хосенна і спасенна. Але хто з вась братя, возьме на себе обовязок привязати Мурлиці дзвінок?

— Я думаю, що як хто порадив, так повинен і зробити, — обізвав ся щур Пшеничний.

— Ба, я би від сего не відмагав ся, — відповів Сироїд, — але самі бачите: я вже старий, та ще на ногу храмаю. До такого діла треба молодшого і жвавійшого, ніж я.

— Ану, молодці! зголошуйте ся! — кликав голова віча.

Та на дармо кликав і заохочував до сьвятого діла. Кождий відмагав ся і викручував ся, як міг від сего обовязку. Деякі навіть впрост заявили, що они не дурні наражувати себе на видючу смерть.

Вкінци порозбігали ся всі, а на вічу лишив ся голова і сказав до себе: „Не штука вигадати мудру раду, але її виконати — отсе штука!”

7. ВОВК І ЯГНЯ.

Розповім вам байку, з котрої пізнаєте, що хто сильнійший, того правда і воля на сьвіті. Було се так:

Одно ягня пішло до річки напити ся водички. Втім надбіг голодний вовк, що шукав поживи. Він побачив молоденьке, товстеньке ягнятко і аж йому очи засьвітили ся з утіхи.

— Ось і смачна перекуска! — подумав собі тай пустив ся до ягняти. Але щоби оправдати свою напасть, крикнув він люто:

— Як сьмієш ти каламутити мою воду?! За се зухвальство жде тебе тяжка кара!

— О пане ласкавий! — залебеділо затревожене ягня. — Таже я ию воду о яких дванайцять кроків понизше від Вашої Милости. То як же могу скаламутити Вам воду?

— Ади, щеня! Воно ще сьміє завдавати мені брехню в живі очі! Таже ти, мерзенне, ще торік мене зневажало!

— Ах Господи! — промовило ягня з плачем і дрожало з великого страху. — Як же я могло Вас, Добродію, торік зневажати, коли мене ще тоді й на сьвіті не було...

— Не було? Гу, то се певно вчинив твій брат!

— Тай братчика я не маю ані одного...

— Се мені байдуже, маєш чи не маєш! — гримав дальше вовк. — А все таки хтось з твоєї родини. Хиба-ж я не знаю, що ви всі: і ваші пастухи і ваші собачки, раді би мене в лижці води втопити! За се я мушу на тобі пімстити ся.

І по тих словах вхопив ягня та затаскав в глибоку ліса. Там його задусив і пожер без ніякого рекурсу...

Так само поступають сильні сего сьвіта зі слабшими!

8. ЛИС І БУЗЬОК.

Хитрий лис запросив раз добродушного бузька до себе на обід. Але не зі щирости, лише щоби з нього закшити. Коли гість прийшов, лис поставив перед нього плитку, широку тарілку. До неї наляв смачної поливки з курячого мяса, дрібненько покришеного.

— Поживайте, сусідо, на здоровле! — припрошував лис, хитро усьміхаючи ся:

Бузьок штуркає довгим дзюбом по тарели, та негоден ані каплі схопити. А поливка аж пахне, така

смачна! Тимчасом господар вихлештав поливку до чиста, аж облизав ся.

— Та чому ні? — відповідає бузьок, що зміркував тепер злобу лиса. — А щобн вам, сусідо, віддячитись за так щирю гостину, прошу вас красненько до мене завтра на обід.

— Дуже радо! — каже на се лис. — Я з добрими приятелями не люблю робити церемонії.

На другий день побіг лис до бузька на гостину. А що надіяв ся спто і смачно попоїсти, то рано не їв навіть сніданя. Лише дітям кинув трохи вчорашних недогризків, а відтак спав аж до полудня.

Отже прибіг до бузька добре голодний. Витає ся масненько, питає про здоровлєчко, а тимчасом нюхає довкола, чим то його бузьок угостить? — Тай занюхав печеню.

— Але-ж бо пахне- — подумав собі лис, — аж в носі скобоче!

А бузьок справді гарно приготував ся: Спик круху печеню на сьвіжїм маслі, ще й цибульку присмажив. Відтак покраяв на кусники і вкинув до фляшки з довгою шийкою.

— Прошу, Вашеці, живіть ся на здоровлє! — припрошує бузьок лиса, а сам тимчасом витягає довгим дзюбом кусник за кусником з обемистої фляшки.

Лис крутить ся коло неї, мало зі скіри не вискочить!... Голод і лакімство тягнуть його до фляшки, але широкий писок ані руш не годен влізти до вузкої фляшки. Потанцював лис на всі боки коло неї, а вкінци стулив хвіст і голодний та завстиджений вернув домів...

Бачите, дітоньки! Якою міркою міримо, такою нам відмірять.

9. ШЕРШЕНІ І ПЧОЛИ.

По ділі можна пізнати його творця.

Раз знайшло ся кілька плястрів меду без властителя. Шершені домагали ся їх для себе, але пчоли спротивили ся тому. Отже вибрано осу, щоби рішила спір. Однакож видане осуду не було легкою справою. Сьвідки зізнавали, що коло сих плястрів видно було через довгий час крилаті сотворіня, подовгастого виду а брунатної барви. При своїй роботі они бреніли і по добали зовсім на пчоли. Та ба! У шершенів находили ся також подібні знамена.

Оса не знала, що на ті виводи сказати. Длятого запорядила дальші доходження через сьвідків. Щоби справу докладно розслідити, переслухала оса цілий рій мурашок. Але і се не багато помогло, а справа проволікала ся з тижня на тиждень, з місяця на місяць.

— На що тото всьо здало ся? — сказала одна із пчіл, обдарена бистрим розумом. — Вже від шістьох місяців тягне ся отся справа і ми стоїмо все на тім самім місци, що в перших днях. Тимчасом мід готов скиснути або зіпсувати ся. Крайна отже пора, щоби судия поквапив ся з присудом. Замість слухати стілько суперечних зізнань і виводів, стілько пустих слів і нісенітниць, возьмім ся радше разом з шершенями до роботи. Відтак пізнаємо, хто весіє виконати таку мистецьку будову комірок і назбирати з цьвітів такий солодкий мід.

Шершені на се внеселе не пристали а їх відмова була найліпшим доказом, що сеї штуки не знають. Тоді оса присудила спірні плястри меду правним їх властителям — пчолам.

Дав би то Господь, щоби всі процеси так справедливо кінчили ся! А ще красше було би, як би люди зовсім не водили ся по судах. Як же зайде конечна потреба перевести який спір, то найліпше розсудити його

простим, здоровим розумом. Тоді не мали би люди такої гризоти, такої страти часу і таких коштів. Але чи нерозумні і сварливі люди зрозуміють сю правду?...

10. ДУБ і ТРОСТИНА.

Одного дня сказав дуб до тростини:

— Яка-ж ти нікчемна та слабосила, тростино! Для тебе і воробець є значним тягарем. Ти дійсно маєш право жалувати ся на несправедливість природи. Найлекший вітрець, що ледви зморщить гладке зеркало води, приневолює тебе гнути голову в долину... Глянь, як гордий мій вершок, мов шапка Чорногори! Він не лише здержує сонічні лучі; але й ставить хоробрий опір бурям. Для тебе кожний вітер є бореєм, для мене леготом.

— Коли би ти, говорив дуб дальше, відсапнувши, росла бодай під опікою мого листа, що ним заслонюю ціле сусідство!... Не терпіла би ти, небого, тоді стільки лиха, бо я хоронив би тебе перед бурею. Та на жаль ти ростеш завсїгди на мокрих берегах царства вітрів. Справді, природа є для тебе під кожним зглядом несправедливою мачохою!

І похитав дуб з легковаженєм своєю могутньою головою...

Тростина слухала покїрно сеї довгої бесїди, відтак склонила ся перед велитом лісів і сказала:

— Твоє милосерде вказує на доброту твого серця, але не жури ся мною! Вітри є для мене менше грізні, ніж для тебе. Я згинаю ся, та не зломлю ся. Ти доси опирав ся побїдно їх насильним ударам і не захитав ся. Але чекаймо кінця...

В тій хвили небо почорніло. В хмарах щось заклекотїло і заревїло. З півночи загудїв такий страшний вихор, що аж земля задрожала. Вся природа жахнула

ся. Птиці умовкли, звірі поховали ся у свої леговища. Авихор собою і реве мов скажений. Жене перед собою тумани пороху, рве землю і стрясає листя, зриває дахи, ломить дерева...

Один дуб довго не подавав ся, боров ся з вихром, стогнав, шумів, скрипів.. Але вихор подвоїв свою силу. розігнав ся і напер з такою завзятостію, що вирваз дуба з корінем, підніс в гору і тріснув ним о землю!...

— Вершком своїм сягав ти близько неба, а ногами дотикав царства мерців...

Чванив ся ти силою і могучостію а тепер ким ти є?...
Ось такий кінець всіх гордих і зарозумілих сотворінь на сьвітї!

11. ЛИЛИК І ДВІ ЛАСИЦІ.

Один лилик понав ся раз неоглядно в житло ласиці. А тота ласиця віддавна ненавиділа миши. Коли отже побачила лилика, думала, що се миш і прибігла швидко, щоби її пожерти.

— Як то? — закликала она з погордою. — І ти ще сьмієш лізти до моєї хати, падлюко! По стілько кривдах, які вчинив ти мому родови і мені, ти ще маєш чоло показувати ся моїм очам? Чи-ж ти не миш? Кажі правду! Таки так, ти справді є миш, або я не є ласицею.

— Вибач! — відповів затревожений лилик, але ти помиляєш ся що до моєї особи. Я мав би бути мишию? Хиба хтось злбний впровадив тебе в блуд гарна пані! Слава Сотворителеви сьвіта я є птицею, ось поглянь лише на мої крила! Най жиє пtiчний рід, що своїми крилами сьміло вносить ся під небосклін!

Ся бесіда подобала ся ласици і видала ся справедливою. Дятого она дозволила лиликови спокійно

віддалити ся. Але в два дни пізнійше влетів наш галайко знов через неухагу до хати иншої лисиці. А тота була страшним ворогом птиць. Через те знайшов ся лилик в небезпеченьстві життя, бо лисиця хотіла його зісти.

Коли отже зміркував, що лисиця уважає його за птицю, пустив ся знов на хитроці. Він став відпекувати ся і божити ся, що не є птицею, лише мишкою. — Та нехай мене Господь боронить, щоби я був птицею! Хиба-ж ти, добродійко, сама не бачиш? Придиви ся мені добре! Прецінь знаєш, що птиці мають піре. А де-ж воно в мене є? Я є справедлива миш. Най жиють миши і щури! На погибель котам!

Лисиця покрутила носом, подумала а відтак сказала: — Ну, як так, то йди собі з Богом!

Тим способом проворний лилик викрутив ся два рази з біди.

І межи людьми буває багато таких, що в небезпеці, в скрутнім положеню, змінюють свій характер, своє переконанє. Попаде приміром Русин-Українець в товариство зрадників нашого народа, кацапів, які кажуть, що Русин а Москаль — то всьо одно!

— А тії, кажуть, — чого вліз межи нас? Таже ти Українець! Биймо Українця!

— Та де я Українець? — відпекує ся наш слабодух. — нехай мене Господь боронить! Я справедливий москаль!

Ну і тоді братає ся з такими підляками.

А попаде він иншим разом межи Українців.

— Гей, ти кацапе! — кричать тоді до него — ти чого тут хочеш? Забирай ся від нас, бо дістанеш луння...

— Та що вам прийшло до голови? — відпекує ся тоді наш слабодух. — Тьфу! Я мав би бути кацапом? Хиба-ж я вмю хоч одно слово по московськи сказати? Най жие наша Русь-Україна!

І що-ж варт такий чоловік? Він ні пес, ні баран! Ні миш, ні птиця! Одним словом — ліллік! Чи можна такого поважати?

12. ХОРТИЦЯ І ЇЇ ТОВАРИШКА.

Одна хортиця мала молоді і не знала, де їх примістити, бо не було у неї своєї хати. Отже горячими просьбами спонукала свою товаришку, що та відступила їй на якийсь час свою хату. Коли той час минув вертає товаришка і допомінає ся своєї хати. Але хортиця випросила ще лишити ся на дві неділи, бо їй п'ятка ледво що лише зачинають лазити.

Коли і сей реченець минув, властителька знов зажадала віддати їй хату і постіль. Однакож сим разом хортиця показала зуби і загоркотіла:

Я готова сейчас уступити ся з цілою моєю родиною, если лише зможеш нас звідси вигнати!

Тай глянула притім на свої діти, що вже стали великі і сильні. І властителька була зневодена виречи ся власної хати.

Коли даємо щось лихим людям, завсїгди опісля сего жалуємо. Тяжко відобрати від них се, що їм позичило ся, добрим способом. Хиба приходить ся відтак або з ними позивати ся або виречи ся своєї власности. Дятого стережіть ся таких лукавих людей!

13. ЛЕВ І КОМАР.

— „Геть від мене! — ти нужденна комахо, нікчемний непотрібне на світі!” — Такимн словами зганьбив раз лек комара і то прилюдно.

Комар, хотаяі що правда — малый і непоказьный — відчув тоту зневагу дуже болючо. З сеї причини він виповів львови війну на жите і смерть.

— Чи ти думаєш, що твоє високе становище вже дозволяє тобі зневажати низших від себе? І чи гадаєш, що я настрашу ся твоєї величини і сили? Ні царю! Мені так само мила честь, як і другим животинам. І я волю смерть, ніж неславу. Готов ся до борби!

По тих словах кинув ся комар на льва. Він напав дав зі всіх боків, кидав ся на шию, кусав, ранив і доводив льва до скажености.

Цар сьвірів пінить ся, очи його блискають гнівом а з грудий добуває ся страшний рев. Всі недалекі сотворіня, переняті тревогою, поховали ся, а сей загальний перестрах був ділом слабого комара.

Куслива комаха напастує льва в сто місцях, то коле його в плечі, то кидає ся на пащу, влітає до носа, скобоче і ранить, так, що могучий лев мало що не скажить ся. Він сам драпає ся і калічить ся в болючих місцях, бє себе сильним хвостом, щоби вдарити комара, качає ся по землі, підскакує мов пилка, і вкінци знеможений і обезсилений падає без памяти на землю.

А по сїм бідний комар опускає з тріумфом місце бою і спішить перед цілим сьвітом похвалити ся своїм геройським ділом. Але мабуть за тоту чванливість постигла його незабаром кара. В дорозі попав ся він в засідку павука і там знайшов свій кінець.

Із сеї повістки впливають дві науки: 1. що з посеред наших ворогів нераз дрібні і непоказні бувають найнебезпечніші. 2. Лучає ся часто, що той, хто поконав сильнішого ворога, гине з руки далеко слабшого.

14. ОСЕЛ ОБЮЧЕНИЙ ГУБКАМИ і ОСЕЛ ОБЮЧЕНИЙ СОЛІЮ.

В теплих краях уживають люди більше ослів ніж коней. Они їздять на них верхом або ладують на їх хребет вейлякі тягарі. Отже один крамар мав двох ослів. На одного з них наладував він мішки з губками а на другого з солію. Перший осел біг жваво наперед, а другий стунав нога за ногою і треба було його все підганяти.

Довго они так ішли, минали гори і долини, аж вкінці помучені прийшли над якусь ріку. Крамар знав її добре, бо вже не раз через ню переїздив. Він сів на осла з губками а другого з солію взяв за уздечку і так перенаправляв ся бродом на другий бік.

Але сей другий, більше змучений, хотів конечно скупати ся. Длятого вирвав ся з рук крамаря, скочив у глибоку воду і зачав залюбки качати ся. В сій купели почув він не лише м'ялу охолоду, але також значну полекшу на хребті. Чому? Ну, бо сіль у воді розпускала ся і йому чимраз ставало лекше.

Розуміє ся, що крамар аж попадав в розпуку, коли се бачив. Він прецінь знав, що через таку купіль його цінний товар марно пропадає. Длятого він лютив ся і кричав на осла з цілої сили, щоби вилізав з води. Але ослови було се байдуже. Він сьміяв ся під носом з лютости свого пана і купав ся дальше. Аж вкінці виліз з води і побіг жваво наперед, бо не чув на хребті найменшого тягару. Ну, що на найблизшій відпочинку дістав він за се добру прочуханку, не треба вам і казати.

Незабаром випало їм їхати, через другу ріку. Перший осел, що ніс губки, змркував, що товариш сполокав свій тягар через купіль. Отже він постановив і собі так зробити. Він так думав:

— „Хотяй мій тягар не є великий, але коли скупаю ся, він стане ще лекшим.” — І гульк з губками у воду!

Але що стало ся? Чим довше осел купав ся, тим більше натягали губки води... Крамар не боронив йому сеї приємности, та ще й підсьміхав ся з дурного осела.

— Пожди, небоже, думав він собі, побачиш, що опісля буде!

І справді! Коли осел виліз з води, то аж упав під своїм тягарем, Крамар бив його батогом, щоби вставав, та ледво осел підвів ся, знов падав на землю. Крамар побачив, що біда, тай став витискати мішки з губками і кликати людей на поміч. Коли тоті надбігли, то ледво-неледво вдало ся їм повитискати на стілько води, що осел вже здужав сяк-так іти. Але заким дійшов до місця призначеня, то таки добре намучив і настогнав ся.

З сеї байочки виходить така наука: Не кождому яло ся так поступати, як се другий чинить. Що одному вийде на пожиток чи на здоровле, се другому може спричинити шкоду або й загибіль.

15. ЛЕВ і ЩУР.

Слухайте, діти! — Буває нераз, що деякий з вас — збиткуєсь, над слабими. А не тямить собі, що в потребі й слабі — можуть статись нам помічними. Ось вам на доказ байка:

Один щур добув ся з під землі на сьвіт і попав ся нехотячи межи лаби льва. Цар звірів міг би його покарати за сю необережність. Один удар могучої лаби льва вистарчив, щоби щур перестав жити на божім

Лев і щур.

світї. Але лев не хотїв користати зі своєї сили і власти. Він дарував великодушно щурови житє.

Се добродїйство не вийшло львови на зло. Не-один з вас міг би собі погадати: „Що таке мале звїря як щур може помочи такому цареви звїрів?” — А прецінь так і стало ся. Ось послухайте!

Одного разу вийшов гордий лев з ліса і попав в міцне сильце, яку на него заставили люди. Надармо кидав ся і сїпав ся лев з цілої сили та негоден був добути ся із сїльця. З гнїву і з болю він ревів так, аж страшно було слухати. На сей рев прибіг щур і своїми острими зубами перегриз швидко ключку сїльця. Тодї лев ще раз потермосив сїльце і видобув ся на волю.

Витревала і терпелива праця більше не раз зділає, ніж сила і лютий гнїв.

16. ПЧОЛА І ГОЛУБ.

Подібну байку скажу вам про пчолу і голуба. Она дуже гарна. Я вчив ся її на память, коли ще малою дитиною ходив до школи. Минуло тому 50 літ, а ще до нинї її памятаю. Она була написана до складу ось так:

Пчола за медом в поле літала;
Раз, гнана вітром, в воду упала.
Бідна ратунку просить, ридає,
Нїхто на поміч не прибуває...
Над водою голуб сидїв на дубї;
Хтож-би подумав, що і в голубї
Так милосердне серце буває?
Скоро побачив її пригоду,
Відломив листок і кинув в воду.
Пчола в сїй хвили листка вчіпилась,
Стріпала крильця, в гору злетїла.
І вже весела!... Мннув фрасунок!

Дякує мило за поратунок ...
Й голуб ся втішив з того учинку.
Полетів в поле по відпочинку.

* *
*

Небавком знову голуб летів,
Ослабли крила, на дуб усів...
Але здалека стрілець 'го з'очив,
Зараз з своєї дороги збочив.
Підходить тихо, від ока мірить....
Але хто-ж знову тому увірить?
Вже мав спустити курок на муку,
Пчола тимчасом вколола в руку...
Пук!... Ой вистрілив, але хибив....
Голуб сполошен здоров злетів.
Кому-ж був винен, що ще не згинув?
— Пчолі, котрій він листочок кинув....
Будь милосердний в чужій потребі,
А заплатить ти Господь, що в небі.
А може тоє, що ти дасть нині,
Відбереш завтра в лихій годині.

ЗАЯЦЬ і ЖАБИ.

Один заяць лежав під межою у збіжу і так собі думав:

— „Яке я нещасливе сотворіне на сьвіті! Мабуть нещасливого нема на сьвіті... Боязнь і журба не дають мені навіть спокійно заснути. Всьо мене тревожить, всьо мене полохає. Я маю повно ворогів, що дпбають на моє жите. Лиси і яструби, стрільці і собаки безнастанно мене переслідують. Зі всіх сторін грозить

мені смерть!” . . . Тай заплакав бідний заяць з жалю над своєю недолею.

— „О Господи!” — говорив він дальше сам до себе. — „Дав Ти мені довгі слухи, щоби я все лиш надслухував, чи не скрадає ся який ворог до мене. Дав Ти мені великі очи, щоби я і в сні не міг їх зі страху замкнути. Дав Ти мені багато поживи і в поли і в городі, та що-ж з того, коли я її не годен спокійно до губи вложити!... Всі мене страшать а ніхто мене не боїть ся. Нащо мені таке нужденне жите? От хіба піду тай утоплю ся!”

І по тих словах пустив ся заяць до ріки. Спершу йшов звільна, бо любов до життя все спінювала його кроки. Але як почув десь недалеко лай собаки, скочив мов опарений і пігнав стрілою до ріки. Там на березі вигривала ся до сонця громадка жаб. Як раз на них наскочив заяць. Жаби схопили ся перестрашені тай одна за другою бовть у воду.

Заяць спершу також наполохав ся немало. Але коли спамятав ся, що стало ся, зареготав ся в голос і сказав : „Е, то воно не є ще так зле зо мною! Як бачу, то жаби таки мене дуже боять ся. . . Ну, ну! Коли так, то нема мені чого нарікати на мою недолю. Ось є ще нещасливіші від мене у сьвіті... Ге, ге! То хіба би я був дурним відбирати собі жите!..”

І урадуваний заяць побіг в недалеку конюшину тай залюбки хрумкав сочисте листечко. А коли вже добре собі попоїв, положив ся в гущавині спати. Та заким заснув, ще так до себе сказав:

— „Аж тепер пізнав я, що нема на сьвіті боягуза, який не знайшов би ще більшого від себе. Тай нема такого бідака, що не знайшов би ще біднішого від себе!”

А ви, дітоньки, як думаєте? Чи правду сказав заяць?

18. КОГУТ І ЛИС.

На галузи дерева сидів чуйно старий когут, моторний і досвідчений. До него підбіг хитрий лис і промовив солодким голосом:

— Братчику любий! Ми вже більше не будемо з собою провадити війни. Від нині запанував загальний мир. Я саме прибув в тій ціли, щоби тобі його оголосити. Зійди отже чим скорше до мене, щоби я тебе притиснув сердечно до своєї груди! Не дай, будь ласкав, на себе довго ждати! Я дуже кваплю ся бо маю ще далеку дорогу, щоби всім звірятам оголосити так радісну новину. Кажу тобі, що ти і твої братя та сестри можете від нині без журби займати ся своїми справами а будемо вам щиро допомагати, як братя. Злізь же до мене і прийми поцілунок братньої любови!

На сю довгу та облесну промову так відповів когут зі свого безпечного місця:

— Ах, любий друже! Як же мене тішить твоя новина! Я просто не є в силі описати тобі моєї радості... А ще тим менше, що чую се з твоїх уст, з яких мов мід тече! Та не лише я, але певно і всі звірята утішать ся так само твоєю новиною... Ось саме бачу двох хортів, що сюда вискоком біжать. Ану, будь ласкав, скажи і їм сю радісну вістку! Я сейчас злізу і будемо могли всі разом устиснути ся...

— Бувай здоров! — крикнув лис поквално — я маю шільне діло. Хиба иншим разом мати мемо більше часу натішити ся сею відрадною вісткою.

І добряга лис дав суса в бік тай пігнав, куда його ноги понесли. Не мав навіть часу оглянути ся, чи справді хорти надбігають. А з хортів ані сліду, бо когут лише його так настрашив.

— Кукуріку! — запіяв півень на ціле горло і залопотів крилами з радості, що так дотепно випровадив хитрого злодія в поле...

19. ЛЕВ І ОСЕЛ НА ЛОВАХ.

Цареві забагло ся раз піти на лови. А було те саме в день його іменин. Ну, звісна річ, що лев не полює на воробці. Йому треба грубої дичини на жир.— Приміром товстих кабанів, смачних оленів і тим подібних.

Щоби собі улєкшити лови, взяв лев до послуги осла, який мав дуже сильний і переразливий голос. Його призначенєм було заступити ріг, якого стрільці уживають на польованю. Лев поставив його на відповіднім місци і приказав ревіти на цілий ліс. Він був переконаний, що осел своїм риком виполошить всі звівірята з їх леговищ.

І так дійсно стало ся. Звівірята не чули ще ніколи осячого рiku. Тепер він розлягав ся у воздуху в страшний спосіб, бо осел хотів похвалити ся перед львом своєю штукаю. Тревога огорнула жителів ліса. Они зачали втікати цілими громадами зі своїх леговищ і впадали в засідку, де лев чатував на них. Тим чином удалися лови знаменито.

Коли-ж они скінчили ся, прибрав осел горду поставу і чванливо спитав льва.

— „А що, царю! Чи добре списав ся я на ловах?” — бо він приписував найбільше собі цілу заслугу вдатних ловів.

— „Справді! — відповів лев з насмішкою. — Ти кричав чудово! І коли би я не знав тебе і твого роду, то міг був сам тебе перестрашити ся”...

За таку глумливу похвалу був би осел розсердив ся, як би не був ослом.

Але до сего не ставало йому сьмілости і відваги тим менше, що він заслужив собі на кпини. Бо хто-ж може стерпіти, коли осел зачинає чванити ся. Ся чванливість кождому ослови зовсім не до лиця.

20. МЕЛЬНИК І ЙОГО ОСЕЛ.

Мельник і його син вибрали ся раз на ярмарок продавати осла. Мельник був вже старий чоловік а син здоровий та крешкий парубій. Щоби не змучити дорогою осла, они вложили на дручки і двигали на ярмарок. Думали собі, що на жвавого осла знайдуть скорше купця.

Тою самою дорогою спішило багато людей до міста.

— Що то за дураки! — закликав перший проґожий, якого стрітили на дорозі. — Чи они йдуть з ослом показувати комедию? Справді, сей осел, якого они несуть, є рішучо найменшим з них ослом!

Мельник доглунав ся тоді, що він дійсно стрілив дурницю. Отже здоймив осла з дручків і оба з сином ступали побіч нього. Сею переміною положеня не був осел задоволений і заявив се невдоволене свої риком.

— Се також дурні! — відозвав ся инший пішоходець. — Мають здорового осла, а самі йдуть пішки....

— І се правда, промовив мельник до сина. — Сідаймо оба на осла тай їдьмо собі вигідно.

Та ледво переїхали кільканайцять кроків, почули страшний крик обуреня.

— Чи тоті драби не мають совісти ні милосердя, щоби так знущати ся над бідним ослом! Ади! Такі два бельбаси всадпли ся на таке звіря, тай баламкають здоровими ногами! Тьфу на них! Ну, щоби ще бодай один з них їхав а другий ішов, то не кажемо, але оба!...

— То вже я хиба злізу, а ти сиди, каже мельник до сина. І як сказав, так зробив. Син їхав собі вигідно мов пан, а старий тьопав ся за ним гей слуга.

— Ну, знаєте, тепер вже сьвіт перевернув ся до гори ногами! — закликав тоді якийсь поважний господар до своїх товаришів дороги. — Ось дивіть ся! Такий крешкий парубій їде на ослі, а його немічний бать-

ко бє старими ногами тверду дорогу... А злізь но, непо-
трібе, з осла, нехай татуньо трошки відшпичнуть!

Нема що робити! Треба слухати людей. Син зліз
отже з осла, а батько заняв його місце і — щоби вже
собі добре догодити — закурив люльку. Але на його
нешастє надійшли дівчата.

— Або я знаю? — відповів парубчак, тай поскро-
то нині батьки без серця! Татуньо їде собі мов турець-
кий баша на ослі а хлопець біжить за ним мов собака!

Старий збентежив ся, зліз з осла і питає сина:

— А що тепер чинити? Хиба йдім знов пішки!

— Або я зна? — відповів парубчак, тай поскро-
бав ся з клопоту за ухом.

— Ха́, ха, ха! — засьміяв ся якийсь весельчак,
що бачив клопіт батька і сина. — Я вам пораджу: Ка-
жіть себе і свого осла намалювати якомусь малярєви і
підписати: „Отсе образ трох ослів”.

Всіпрохожі, що се чули, вибухнули голосним сьмі-
хом. Тоді пірвала мельника лють.

Він погрозив сьміхованцевєви кулаком а до сина сказав
з досадою:

— Ідім, сину, своєю дорогою, та не зважаймо на
раду людей! Добре то каже приповідка: Людий ся радь,
а свій розум май!

21. ЧЛЕН І ЖОЛУДОК.

Раз члени тіла збунтували ся против жолудка. —
За що ми маємо працювати на сего дармоїда? Чи-ж ми
не можемо жити собі вигідно і бездільно, як він? Або-ж
він пан, а ми його слуги? Від досьвіта до пізної ночі
ми тяжко гаруємо — та для кого! А він лише спокійно
споживає нашу працю... Ні, любчику, пожди! Працюй
самнасебе, нам також хотїлось би відпочивати..

Так говорили члени і зробили штрайк. Ноги перестали ходити за поживою, руки доносити її до уст, а губи затиснули ся завзято і не хотіли впускати стравних зуби її гризти а язик попихати в горло. Навіть очи замкнули ся, думаючи: „Аж тепер собі посшимо до схо-чу!”

А коли жолудок допомінав ся о поживу, члени відповідали злобно: „Іди та пошукай собі сам!” — І ані їм в гадці, що з жолудком стане ся.

Лише ніс допускав йому по трошки воздуха, а цікаві уши наслухували, що то дальше буде...

Так минув день, другий, жолудок бурмоче, жолудок сварить ся, жолудок плаче! Страх їсти хоче! А члени сьміють ся та показують йому дулю...

Та ба! По кількох днях перестали члени сьміяти ся. Всі они почули загальну неміч, розстрій, ослабленє. Чому? Бо жолудок перестав витворювати соки; соки не перемінювали ся в кров; кров не оживляла поодиноких членів і не відновлювала цілої будови тіла. Такий був наслідок штрайку членів. Аж тепер пізнали бунтівники, що зле зробили. Они переконали ся, що жолудок дармо хліба не їв, а працював однаково з ними для себе і для них. Длятого перепросили ся з жолудком і від сеї пори працювали щиро і згідливо для загального добра.

А ніс аж пчихнув з утіхи та сказав мов старий філософ: „Так повинно бути в кожній суспільности. Праця одиниць причиняє ся до спільного хісна загалу”.

22. ПРО ВОВКА ЩО УДАВАВ ПАСТУХА.

Один вовк зміркував, що йому лови на сусідні вівці не дуже вишлячують ся. Богато труду а мало зиску. Тай ще приходилось часто обірвати від пастуха по хребті або від вівчарського пса покушати острих зубів. Отже він постановив взяти ся на штуки подібно, як се чинив хитрий лис.

Що не вдаєсь мені сплюю, се відай вдасть ся підступом і обманьством, подумав собі вовк. В тій цілі роздобув собі звідкись старий сердак, клапаню і палицю тай перебрал ся за пастуха Микиту. Він вибрав собі догідну пору, коли і пастух Микита і пес Кудлай і більша часть овець спали по обіді смачним сном на мягкій траві.

Тоді зближив ся він до стада і розглядав ся, котра овечка найтовстїйша. А щоби ще певнїйше опшукати вівці, він хотїв також наслідувати голос пастуха. Але що не трафив на властивий тон, то заревів так, що всьо нараз схопило ся на ноги. І пастух і пес і вівці відразу прочуняли ся і пізнали свого ворога. Микита і Кудлай кинули ся прожогом на вовка і взяли його в два огні. Вовк пустив ся на втікача, але запутав ся в сердак і негоден був швидко втікати. Ну і дістав же тоді таку прочуханку, що з руський місяць мусїв лизати ся зі своїх ран. Тоді він пізнав, що штука не кождому вдасть ся тай що обманець завсїгди чимсь сам себе зрадить.

23. ПРО ЖАБИ ЩО ХОТІЛИ МАТИ ЦАРЯ.

В одній части сьвіта держали жаби в своїм посіданю всі озера, стави, ріки, потоки, багна і мочари. Се

була їх держава. В сій державі они вибирали собі старшину і самі установляли права і закони. Ціла держава була поділена на краї, повіти і громади. Отже жаби вибирали своїх заступників до ради державної, до рад краєвих або соймів, до рад повітових і громадських. Сі заступники радили над загальним ладом і добром жабячої держави. Така держава називає ся республікою, а такий устрій держави називає ся демократичний або конституційний.

І довгі віки добре жило ся жабам в їх республіці. Они були щасливі, не платили податків, не тримали ні війська ні жандармів, а помимо сего були безпечні зі своїм житєм і майном. Але не дурно каже приповідка: „Чоловік дуріє, як йому ся добре діє”. Таке стало ся і з жабами. Їм забагло ся мати монарху, то значить, щоби один цар над ними панував отже не так, як доси було, щоби самі собою правили та о своє добро дбали. Тим чином хотіли перемінити свою республіку на монархію а свій лад конституційний змінили на самовладний через одного найвишнього зверхника або монарху. Такий устрій зове ся монархістичний або абсолютний. Як бачите, прямо подуріли жаби!

Ну і вислали посольство або депутацію до найстаршого бога, Зевса, з просьбою, щоби конче установив над ними царя. А Зевс був добродушний. — Хочете мати царя, каже, добре, я вам його дам, лише щоби ви опісля не жалували ся на мене.

І ледво депутація вернула домів, аж тут грим!... упав на землю цар з таким лоскотом, що аж земля затрясла ся! А дурні та полохливі жаби настрашились страшенно і поховали ся в найменші дірки, на саме одно озеро, ставів, рік та багон. Довго они не могли очуняти ся зі страху і ні одна не сьміла показати носа на верх. Они думали, що сей цар якийсь страшний великан, що на него і поглянуті страшно.

Аж вкінці голод присилював їх виплисти на верх. Поволеньки, тихцем стали жаби одна за другою наб-

лижувати ся до царя, який пливав собі по воді. Що правда, був він великанський, довжезний, грубезний, але видно спокійний вдачі. Бо ані не кидав ся, ані не кричав, ані не зачіпав хочби маленької жабки. Відно добродушний та лагідний цар.

І поволи, поволи жаби так осьмілили ся до нього, що скакали йому по хребті а він ні чичирк! Не гнівав ся зовсім на їх зухвальство. Ба вкінци переконали ся жаби, що се не живий цар, лише якась бездушна колода. Тоді жаби знов з просьбою до Зевса:

— Дай нам, кажуть, живого царя! З сього для нас нема ніякого хісна. Він ані бе ні ме! Ми перед ним не маємо ніякого страху, ні боязни. Ми такого не хочемо!...

— Ну, добре, дітоньки, — каже Зевс, — дам вам грізного царя, але памятайте, щоби ви опісля не нарікали!...

Не будем, не будем! — заверещали жаби — дай нам грізного царя! Такого нам і треба!

— Ну, гайда до дому! Він там зараз прийде за вами, відказав Зевс.

І справді дав їм царя живого, гарного, показного, в горностаєвім плащі, в шовкових, червоних ликарнитках, в маленьких черевичках і з довжезним носом. мов труба. Як звав ся сей цар? — Ану вгадайте. дітоньки!

А вже-ж, що бузьок! Розуміє ся. І поклав собі новий цар свій трон на вершку високого будинку, звідтам оголошував жабам свої права та закони, звідтам злітав на крилах судити жаби. І чи завиніли, чи ні, то завсігди постигла їх люта кара смерті. Помилування нів нікому не давав.

Тай розплодив новий цар величезну родину, що звалась „династія” і настановив тьму тьменну всіляких достойників, урядників, міністрів, намісників, старостів, запровадив військо, жандармів, скарбових стражників і Бог знає, що. Тай всьо тото хотіло їсти

тай жити, ба ще й як жити, — по паньски! А звідки того взяти? — Розуміє ся — з податків А від кого брати податки? Ба від кого-ж — Від жаб!

Тай платили жаби податки, платили, аж на них скіра тріскала! І нема на се ні рекурсу, ні відклику! Хоч сам пухни з голоду а плати!...

Жаби в крик! Жаби в плач! Ідуть на скаргу до Зевса. А Зевс розсердив ся, тай каже:

— Чи-ж я вас, дурні, не перестерігав? Два рази перестерігав! А ви ні тай ні! Дай нам грізьного царя! Ось його і маєте! Тіште ся!...

Жаби поклякали перед розгніваним богом, хлипають жалісно тай лапками слезоньки втирають...

— Геть від мене! Крикнув грізьно Зевс. — Геть з моїх очий! Безглузді! лаполизи! Служальці! Кнута вам треба, кнута! —

Від сеї пори жаби все квакають сумними голосами, та нарікають на свій нерозум, що замість вільної конституційної республіки забагло ся їм самовладної, абсолютної монархії.

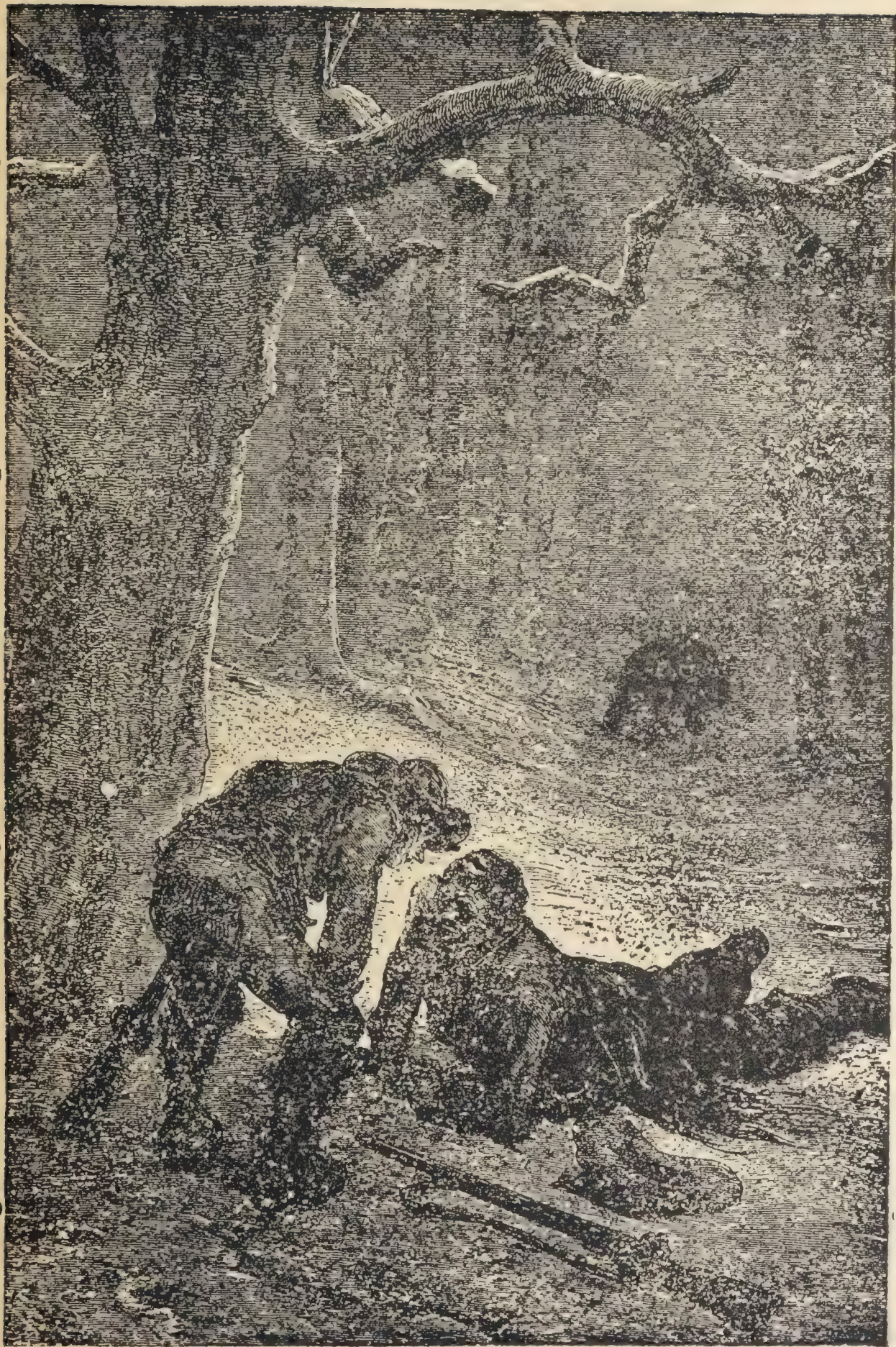
Лише тоді, коли цар з своїм двором виїде за границю в гостину до иншого царя, осьмілюють ся жаби пзно в ночиж і тихими голосами сьпівати таку народну пісню:

Кум — кума!.. Бузьок де? — Нема!

А де-ж?... Умер! — Коли? — В четвер!

А ми тому раді! раді! раді!

Але відай з сего рахканя не багато для них розради...

Два стрільці і медвідь.

24. ДВА СТРІЛЬЦІ І МЕДВІДЬ.

Михайло і Іван любили дуже полювати. Найчастіше вибирали ся у двійку на лови, особливо на грубшу зьвірину. Дятого уважали їх люди за нерозлучних приятелів.

Одного разу вислідили они леговище старого медведя і були певні, що він вже до них належить. Але лови на медведя — се не така легко річ, як лови на заяця.

Медвідь страшний зьвір. Він не не втікає як заяць, але сам жене на стрільця, стає на задних ногах а передними лабами обіймає стрільця так сердечно, що аж йому всі кости ломить.

Отже до таких ловів треба добре приготувити ся. Треба мати і добру стрільбу і добрі набої а при самих ловах відважне серце, певну руку та око.

До першої ціли треба знов мати гроші, а наші стрільці-молодці не були на гроші богато. Дятого пішли они до богатого кушніра, що виправляв всілякі дорогі кожухи і скіри та продавали йому скіру свого медведя. Медвідь, що правда, ходив ще живий по божім сьвітї, але се дурниця. Чи тепер, чи в четвер они здіймуть з него скіру.

Тай стали наші ловці-молодці хвалити медведя, що то за величавий зьвір і який на нім пишний та теплий кожух. Хочби і 30 степенів морозу, то в нім не змерзнеш. На нім можан зробити маєток, бо такого нема на цілім сьвітї!... Кушнір злакомив ся на корисний інтерес, сторгував медвежу скіру і виплатив стрільцям гроші. Они обовязали ся принести її за два-три дни і на другий день виправили ся на лови.

Тай на своє щастє — а може нещастє? — не довго гляділи за своїм медведем. Знайшли його там, де попередно стрітли. Але медвідь не втікав від них. Як лише їх побачив, правцював до них поквално, мов-

би бажав з ними чим скорше привітати ся. В сій хвили опустила відвага наших сьмільчаків. Они забули зі страху навіть про угоду з кушнірем. Тепер вже не ходило їм о скіру медведя, але о свою власну.

Страх і небезпеченство життя не давали їм довго надумувати ся. Отже шпаркнїй Івась мов вивірка драгнув на сам вершок високого дуба, а череватїй Михась гешнув на землю там, де стояв. Він удавав неживого, бо чув, що медведі не зачіпають мерців. А не треба було йому і великого вдаваня, бо зі страху ледво дихав.

Дурний медвідь дав ся легко ошукати. Він приступив до Михася, обнюхав його з права і з ліва, щось там помуркотів невдоволений а вкінці пішов собі сикійно, куда йому забагло ся.

По довгій хвили осьмілів ся Михась підняти голову і перестрашеними очима розглянути ся довкола. А коли вже переконав ся, що медведя нема, встав і кликав притишеним голосом свого товариша. Івась саме в сій хвили злазив з дуба і опинив ся на низній кріслатій галузи.

— Ну, приятелю! — обізвав ся він з гори з насьмішкою. — А не лишив тут медвідь своє скіри? Що-ж ми занесемо нашому купцеві?

Михайло поглянув з докором на свого товариша і відповів:

— От, лишні невчасні жарти! Дякуй Богу, що ти спас власну скіру від лаб медведя!

— Еге! — сказав непоправний Іван. — А за своєю скіру ти і не згадуєш. Але скажи мені, приятелю, що тобі шепнув медвідь до уха?

— До правого уха шептав мені таке: „Правдивого приятеля пізнати в біді”, а до лівого: „Не продавай скіри медведя, доки його не застрілиш”...

25. ПРО КОНЯ, ЩО ЗАБАГ ПІМСТИ НА ОЛЕНІ.

Були колись такі часи, що коні не служили людям. Люди живилися тим, що їм мати Природа готувала, а коні бігали собі вільно по лісах і степах. Отже в тих давніх часах посварився кінь з оленем за те, хто з них швидший. Та ба! Сварка сваркою, але в дійсності олень завжди скорше добігав до мети, ніж кінь.

Се страшно розлютило коня і він забажав конечно на оленя помститися. А що сам негоден був своїй помсти доконати, просив чоловіка о поміч. Розуміється, чоловік мудрійший від коня і він вгадав такий спосіб:

Злади в уздечку ще й зубоплами та й сідло з стріменами. Відтак загнужда коня, вскочив на сідло та й пустився за оленем на вздогін. Гнав, гнав за ним так швидко та завзято, що коневі аж піна з рота спливала а з ніздрів аж пара бухала. Але вкінці заїздили оленя на смерть.

Кінь був незвичайно рад, що так помстився на своїм ворозі. Але ще більше радим був чоловік. Заким кінь відсапався по скаженій битві, чоловік зняв шкіру з оленя, випатрошив бебехи, обмив м'ясо чистенько і спік собі над огнем печеню, яка йому незвичайно смакувала. Се він собі добре з'явив.

Коли вже кінь доволі висапався і покріпив свої сили сочистою травичкою, сказав до чоловіка:

— Спасибіг тобі, мій благородний добродію! За твою прислугу готов я тобі відплатитися в кожній потребі. Можеш завжди сміло числити на мою вдячність. А тепер бувай здоров, час мені вертати до мого затишного житла.

— О ні, мій любий! — відповів чоловік. — У нас ліпше, ніж в твоїх лісах. Я переконався наглядно, які ти маєш прикмети. Дякую тобі за мене, я бу-

ду з тобою все добре обходити ся, дістанеш їди після внодоби і мягку постіль.

Вдячному коневи не вшадало спротивляти ся воли свого добродія і приятеля. Він лишив ся отже у чоловіка, але відтак нераз жалував свого вчинку. Бо що-ж йому прийшло з ситої паші і мягкой постелі, коли стратив свободу? Спершу служба у чоловіка дуже подобалась коневи, бо они завзято переслідували оленів рід. Але чим дальше, тим ставало гірше. Чоловік накладав на його хребет всілякі тягарі, щоби їх перевозити в далекі сторони. Відтак запрягав його до воза, дальше до плуга, борони і т. п. знарядів.

Аж тоді, при тяжкій праці, пізнав бідний кінь, як то зле бажати шмисти на других тай ще шукати собі до неї помічника. Правда, що при його помочи можна поконати свого суперника, але опісля легко також понести під його власть і стати ся його невільником.

26. ПАВА і ГЕРА.*)

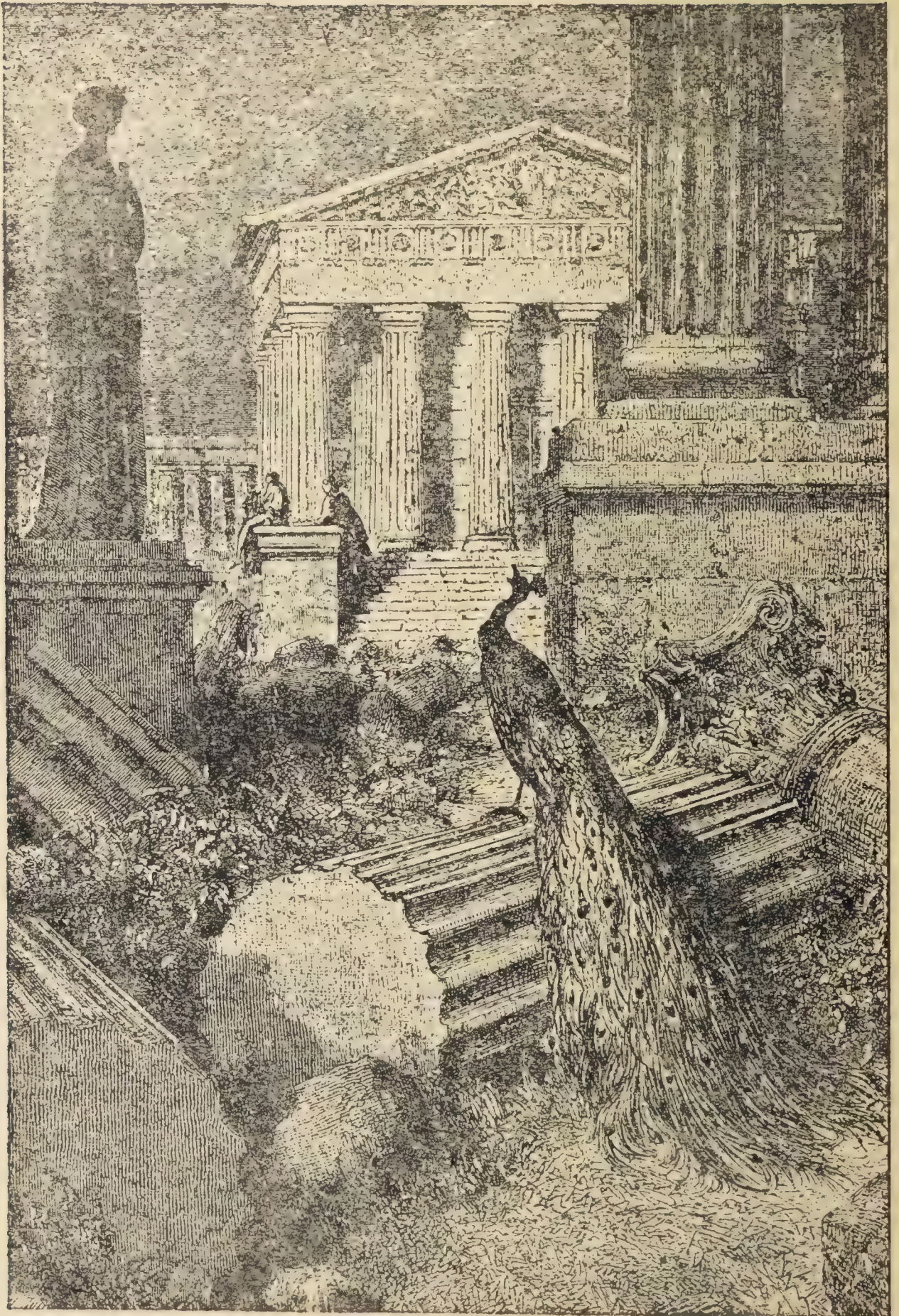
Раз прийшла пава до Гери з такою жалобою:

— Богине! — відозвалась вона з жалем. — Я зневолена перед тобою пожалувати ся на мою кривду. Голос, яким ти мене наділила, не подобає ся нікому. Ось порівнай лише зі мною соловія! Се така дрібна та незамітна птичка, що нема що на ню і дивити ся. А який у неї гарний та дзвінкий голос! Коли она сьпіває то всі стають і з одушевленєм слухають. Всі любують ся її сьпівом а з мого всі насьміхають ся!...

На сю жалобу відповіла з гнівом царця богів:

— О ти заздрісна та невдячна птице! Чи-ж тобі

*) Гера, жінка Зевса, найстаршого бога у поганських Греків, звалась у Римлян Юноною. ПAVA була її любимою птицею.

Пава і Гера.

пристало жаліти ся на свою долю? І чи тобі говорити про яку кривду? Поглянь лише на себе!

Твоя пня прикрашена барвами веселки (дуги). Твій хвіст пишній і багатий а цілий мінить ся, мов золотом і дорогими каменями. Чи є яка друга птиця, що могла би красше від тебе виглядати? А годі знов, щоби ти посідала всі прикмети і досконалости. Коже сотворіне одержало від богів інші прикмети. Оре і пастію, бузьок повагою, непоказьний соловії і жайвороділений силою і відвагою, сокіл швидкостію і зручником милими голосами, сова бистрим зором в ночи і т. д. А ти хотіла би всі тоті прикмети разом посісти? От дякуй богам за свою пишну красоту і не нарікай, бо за кару можеш її втратити.

Пава настраїла ся сеї погрози богині і з поклою відійшла домів. Так само і ви, дітоньки, не жалуйте ся, коли вам хибує якого дару божого та не завидуйте його другим.

27. ДРОВОРУБ і МЕРКУР.*)

Убогий дроворуб згубив желізну сокиру, цілий свій маєток. Надармо шукав її всюда і не міг знайти. Розпука його не мала границь, бо як же без сокири прийде ся йому заробляти на жите для себе і для родини? Длятого плакав і заводив, а вкінци припав до землі і кликав голосно:

— Ох моя сокиро! Моя дорога сокиро! Де ти поділа ся?... Всемогучий Зевсе! Верни мені її, бо що-ж я, нещасний, без неї пічну?!

*) У давних Римлян, Меркур, а у Греків Гермес, був посланцем богів і божком торговлі.

Цар богів почув плач і просьбу бідолахи і післав до него Меркура.

— Твоя сокира не пропала, — сказав до него післанець богів. — А чи пізнаєш її, коли тобі покажу? Се мабуть буде отся, що я її недалеко звідси знайшов.

І по сих словах показав рубачеві дорогоцінну сокиру зі щирого золота. Але рубач відповів, зітхаючи:

— На жаль, се не моя сокира! Она для мене навіть непридатна.

— То може отся твоя сокира? — спитав божок і показав йому срібну сокиру.

Рубач махнув лише з болем рукою і знов зітхнув тяжко.

— Ну, то хіба отся буде твоя? — спитав третій раз Меркур і показав рубачеві желізну сокиру.

— Ах, тота, тота! — крикнув рубач з великою втіхою. — О слава-ж тобі, Зевсе, що ти вислухав мою просьбу!... Але чи ти, добрий чоловіче, схочеш мені її звернути? спитав дроворуб тремтячим з непевности голосом. А не знав бідачиско, з ким говорить.

Божок усміхнувся добродушно і сказаав:

— Не лише желізну, але й отсі дві даю тобі, чесний чоловіче! Се буде нагорода за твою щирість і чесність.

І заким зачудований і врадуваний рубач встиг йому подякувати, божок зник з перед його очий.

Вістка про сей незвичайний случай розійшла ся скоро по цілій окресности. Він заохотив наших рубачів користати з великодушности богів. Дроворуби зачали нароком губити свої сокири в лісі. Они удавали величезну розпуку і взивали богів о поміч. Зевс сам

не знав, кого перше слухати і вислав Меркура з Олімпа*) на землю.

Але божок не дав ся обдурити. Він показував кожному крикунови золоту сокиру, а коли сей до неї признав ся, дістав обухом в карк і з величезним синяком втікав, куди його ноги несли. Тоді кожний переконав ся, що брехнею далеко не зайде. Найліпше є жити правдою і йти простою дорогою.

28. ЖАЙВОРОНОК і ЙОГО ПТЕНЦІ.

Хочете знати, що то є птенці? То я вам скажу. Птенці — значить молоденькі пташенятка, що вилізуть з яєчок. Дехто називає їх з польська писклятами відай тому, що они пищать, коли голодні.

Жайворонки стелять свої гніздочка в збіжу, звичайно в порі весняній. Але одна самичка якось припізнала ся і виграла свої діточки вже тоді, як збіже діставало колоски. Птенці були ще маленьк, слабснькі і не вмiли літати. Печалива мати вибігала часто з гнізда, то все перестерігала діточки:

— Уважайте, любенькі! — Коли властитель ниви прийде сюда зі своїм сином, то ви слухайте добре, що они будуть говорити про жниво. Се дуже важна річ, бо від сего зависить, чи ми можемо ще довше в нашiм гнізді лишити ся, чи де инде шукати захисту. Розумієте дітоньки?

— Розуміємо! — запищали птенці і стали надслухувати. Тай розумно зробили, бо зараз по відході мамуні надійшов властитель з сином.

— Бачиш? — каже — збіже вже доспіло. Іди же

*) Олімп є ще й до нині в Греції Греків жили небесні і земні боги. Йі. Се гора, на якій після вірування

до наших приятелів і сусідів та попроси їх, щоби завтра досвіта прийшли з серпами помагати нам в праці.

Коли жайворончиха вернула до гнізда застала свої птенці в страшній тревозі. Одно з них дряпаючи на цілім тілі, повторило мамуні слова господаря.

Ну, як так, то ще нема великої небезпеки, — сказала на се мати. — Ще можете тут лишити ся, але уважайте, що они завтра говорити муть.

І справді; на другий день ніхто не вийшов жати. Лише прийшов господар з сином оглянути збіже тай каже:

— Се дуже неладно зі сторони наших сусідів, що нашої просьби ніхто не послухав. Але з приятелями все так буває. Кождий з них обіцює поміч, а ніхто не додержує слова. Дурний той, хто на їх поміч числить. Іди отже до наших свояків і проси їх гарненько на жнива.

Тепер птенці ще гірше настрашили ся, ніж вперед.

— Мамуню! — залебеділи они—запрошують свояків на завтра. Втікаймо звідси!

— Цитьте, дітоньки! Не тревожте ся і спить ще спокійно в теплім гніздочку — втихомирювала мати.

Тай правду казала. На другий день знов ніхто не прибув крім господаря і сина.

— Зблудили ми, сину! сказав господар. — Не треба нам було спускати ся на поміч приятелів і свояків. Кождий є сам собі найліпшим приятелем і найблизшим свояком. Дятого поправмо ся і ставаймо завтра до схід сонця з нашою челядію до праці. Добре то кажуть:

„Чужими руками добре лише грань вигортати”. Коли про сю розмову жайворончиха почула, забрала ся з діточками сейчас з гнізда, аж за ними закурило ся.

29. ФЕБ*) і БОРЕЙ**)

Діяло ся се в осени. А осінь, знаєте, дуже химерна. Раз сьміє ся, раз сердить ся, раз плаче.

Отже в таку пору їхав козак верхом тай окрив рамена буркою. Побачили його Феб та Борей.

— Ану, брате! каже Борей до Феба, — хто з нас скине сему козакови бурку з плечий; я чи ти? Тоді побачимо, хто з нас, сильнійший.

— Ну, заложім ся! — зареготав ся дужий Борей.

— Добре, а о що — питає бог сонця.

— О сто чарок нектару,*) — відповідає божок вітрів.

— Гаразд! най буде! — каже Феб, — пробуй ти перший. Зачинай! А я сховаю ся за хмару.

І Борей взяв ся сейчас до роботи. Свище, гуде, реве, аж стогне рве листє з дерев, мете порошок по дорозі. Таку зняв куряву, аж небо потемніло... Козак бачить, що не жарту, взяв бурку на рукави, ще й оперезав ся. Тоді Борей ще гірше розсердив ся. Рве, шарпає, термосить скажено полами і комніром бурки, кусав би. коби мав зуби, але таки негоден зірвати бурки з плечий, Вкінці втомив ся, заревів ще раз зі злости і втих. Бачить, що програв заклад.

А Феб знов усьміхнув ся, вплив із-за шмари і почав пускати ясні та тепленькі лучі. Они огріли і оживили козака. Спершу ставало йому приємно і весело на душі. Та чим дальше, тим більше розгрівали ся всі члени його тіла. Козак спершу вкінці зняв її зовсім з поклав бурку знов на рамена вкінці зняв її зовсім з плечий і поклав на коня.

*) Феб у Греків, Апользо у Римлян, був богом сонця, світла музики і сьшіву.

***) Борей був божком північних вітрів.

*) Нектар — се був напиток богів а амброзия — їх стравою.

— Ну, тепер бачиш хто зняв бурку з козака? — спитав Феб Борея. — І гляди! Чого ти не зміг доконатися злостію і насильством, се вчинив я лагідностию та без крику.

30. ОКРАДЕНИЙ СКУПАР.

Один скупар був страшенно захланний на гроші. Він жалував собі навіть найконечніших річий до життя, щоби лише зложити велику суму. Собі від губи відоймав, морив ся голодом, ходив в старих лахах, щоби призбирати як найбільше золота. Однакож не він мав золото, але золото мало його. Він був невільник золотом.

Гроші свої він закопав в землі, а разом з ними і своє серце. Він нікого і нічого не любив, лише гроші, хочай не мав з них найменшого пожитку. Самотою його приємностию в життю було думати все про свій скарб і бігати крадькома до сего місця, де його закопав. Там добував з землі свої улюблені дукати, переглядав їх, перечеислював і любував ся їх видом.

Але одного разу підглянув скупаря якийсь робітник та забрав йому цілий скарб. На другу днину прибігає скупар, відкиває свій сховок а з золота ані сліду. Взяв отже плакати, ломить руки, рве волосє. Його кає і клене. Коли сю розпуку скупаря побачив якийсь прохожий, питає його, що єму таке стало ся.

— Ох, вкрали мені мій скарб, моє щастє! — відповідає нещасливий скупар.

— Ваш скарб? А де-ж він був?

— Ось тут, під сим каменем!

— А чому-ж тут? Чи ми жиємо в часах татарських нападів та грабежів? Чи-ж не ліпше було зложити свої гроші в скрини, поставити її в своїй комнаті і брати з неї гроші, кільки і коли вам було треба?

— Що?! Брати гроші? Пускати їх в сьвіт? — мої любі, мої солодкі дукати?! Марнотравити їх? Сьго я ніколи не робив і не зробив би!

— Ну, коли так, то не маєте чого так дуже гризти ся. Страта ваша не так знов велика. Бо коли ви вашого скарбу ніколи не рухали, лише на него давили ся то положіть на його місце камінь і нехай вам тоді здає ся, що се ваш скарб. Пожиток з него для вас і для людей буде той самий, що і з вашого золота.

Марко Вовчок.

С О Н .

І.

Було нас у батька три дочки, — я найстарша. А був наш батько такий то грізний. В ряди-годи пустить на улицю погуляти з дівчатами. — Нікчемний той рід жіночий, каже, — все-б їм гуляти! Гуляють та цокочуть, як ті сороки!

— Хиба-ж ти й сам не гуляв з роду, Іване? — скажуть мати.

— А я з роду дурнем не був, дякувати Господеві!

Хоч був тато грізний, а проте дуже нас жалував. Було, як поїде в Київ, то й навезе нам гостинців хороших: матусі очінок, шовком гаптований, чи плахту червону, або стрічок; мені; — доброго намиста, або по яс червоний, найкращий; малим сестрам тож сережки, намистечка... Отсе було хоч як рано приїде, а гостинці роздасть аж другого, або третього дня. Ми вже в вічн йому заглядаємо, ходимо коло його — ні! Він собі розказує, як там з перекуркою посварив ся, або що. А як уже повиймає гостинці та почне всіх дарувати, — зрадіємо так, Господи! — “Татоньку, голубоньку! Ой татоньку наш любий!”

— Да ну, ну! годі вже, годі! Чого се розворушились, як бжолі? І не вгамувать! Може, в вас така думка, що я все те покупував? Еге-ж розумні голови! Се, як випродав пшеницю та зісталось щось із мірку, то й увязавсь якийсь навіжений крамар: заміняймось та заміняймось! А й замінявсь, аби одчешитись.

Оттак було, видумає що небудь, а вже ніколи не признаєть ся, що згадав про нас, купив вам гостинця — і з роду віку не скаже. Такий то був покійний, нехай царствує!

Хата була в нас хороша, і садок, і город великий: в садку вишні, і черешні, і яблука, і волоські оріхи, й грушки, й калина; двір широкий, ворота нові. А в хаті

мило та любо глянути: лавки й столи липові, образи Киянські, хороше мальовані, позапиняні рушниками вишиваними; і на рушниках квітки і кругом квітки та зїлля пахучі.

II.

Минув мій рік шіснадцятий, сімнадцятий починаю. Одсвяткували ми Зелену Неділю. Однії ночі приснивсь мені сон: стою я в зеленому житі, вище пояса; навкруги мене колосить ся пшениця і мак червоніє, а против мене два місяці в повні. Що один ясний, а другий ще яснійший — і пливуть на мене просто. Той же яснійший місяць та все другого попереджає, а далі так скотивсь мені на руки, а другий за хмару зайшов. Прокинулась я, тай розказую, який то мені дивний сон снів ся.

— Тож бо й дивний! — кажуть мати, а самі всміхнулись.

— Чого то тим дурним дівчатам не приснить ся! — озвав ся батько. — Бач, місяця рукою вхопила, як вола за роги! Спить ся то й снить ся.

— Чому? — кажуть мати. — Сон мара, а Бог віра!

III.

У неділю одпрохалась якось у батька на погуляння. Вийшли ми за село на могилу; співаємо собі, пуствуємо; коли хтось: — Ге-ей! геге-ей! — аж луна пішла поміж горами. Ми так і здригнулись. Дивимось — а се чумаки з гори йдуть. Воли все сиві-полові та круторогі, ярма мережані. Чумаки ставні, молоді.

— Отсе, вражі бурлаки! — кажуть дівчата, — як налякали!

— Слухайте лиш, — загомонила Матря Чемерівна (така прудка та моторна була дівчина, кароока!) — привитаймо ми чумаків! — Тай затягла:

Ой чумаче, чумаче, хрещатий барвінку!

Дівчата й собі підхопили; а чумаки йдуть та тільки поглядають, а далі як ударять ся на нас! Ми в рости́ч. Чумаки за нами; переняли тай оступили як хмара.

— Пустіть нас, пани чумаченьки! — просить ся Мотря, — будьте ласкаві!

— Еге-ж! — гукнув чума́к, високий як дуб, стоячи нерухомо, а руки простер, щоб переймати; у зубах люлька; — еге, не знаєш, моя дівчино, звичаїв чумацьких! тай за́мовк.

А другі взяли жартувати з дівчатами. Я все за Мотрю ховаюсь. Коли вийшов чума́к, хороши́й-прехороши́й, чорнявий, очі як у орляти, — вийшов проти мене, узявсь під боки, тай каже: — Дівоньки голубоньки! яка-ж отсе поміж вами дівчина, як зоря ясна сяє? Як би плавала вона в синьому морі рибкою, я-б її шовковим неводом поняв; колиб літала пташкою, був би золотим просом принадив; а тепер мушу питати: якого се батька дочка?

— А дівчата усі разом: — Івана Самуся! Івана Самуся!

Тоді взяв він мене за руки: — Дівчино - чарівниченько! Чи звелиш мені сватів до тебе слати?

А мені аж у очах стемніло.

IV.

Пізно вернулись до дому. Чумаки пішли своєю дорогою.

Не спить ся мені; в голові шумить, як у млині, а серце так і промовляє мені любії чумакові річи.

З того часу неначе сьвіт мені завязаний. Одна думка, один жаль. . . Уже й мати почали примічати та клопотатись: — Доню моя, доню, що се тобі сталось? змарніла, моя дитино! — А батько хоч і нічого не говорить, та все щільно на мене поглядає.

Вийду поміж дівчата, так мене і оступлять: — А чого така смутна? А що в тебе на думці? Отсе, як води в рот набрала! Може на тебе хто недобрим оком гля-

нув? Може тебе такий вітер обвіяв? Чого ти така, як за нелюба засватана? — Скажи нам усю правдоньку, Домасю-серце!

А я все не говорю — бою ся, хоч часом щире слово, як не вилетить з уст.

— Бач, цураєш ся нас! — було гнівають ся дівчата.

— Що-ж я вам маю казати, сестриці? Так чогось не здужаю, було одмовляюсь.

— Ну лиш у хрещика, або в короля! — Счеплють ся руками і мене вхоплять, тай понесуть ся регочучись, аж земля гуде.

— Е-е, дівчата! — каже Мотря, — Домасі і не в голові нашій гулянки. Знаю я добре, яка туга прийшла їй до серця.

Дівчата так їй присіпались: — Скажи, Мотре, наша сестронько, галонько!

— Полюбила наша Домаха чумаченька молодого перехожого.

— Так і єсть! се того чорнявого? високого? Се той, що чоботи ринають? О, тай хороший же вдався, та який жартовливий, говіркий! Золоті уста!

Мене наче жаром всинало. — Сорому не маєш, Мотре! — кажу їй.

— Отсе! я щирю правду говорю. Може ні? Ану заборжись! Бач, і уста твої не розмикають ся. Слухай лишень, що я тобі скажу, а ви дайте мені дух звести, — чого насунулись усі разом? Сідайте-ж бо кружка, тай слухайте.

Ми повсідали, тай слухаємо; а в мене серце бється, як не вискочить.

— Я довідалась, звідки ті чумаки родом. . .

Я аж крикнула: — О? . . . а звідки родом. . .

— Вони усі із Мазовища.

— А відкіль сю вістку маєш?

— Зо дна моря! — (Ся Мотря була справді така, що їй зо дна моря дістане, що їй треба). — Той що

до Домахи горнув ся. Данило Дончук, а той, що мені найлучше сподобавсь, Кирило Савтпр.

— Та який же він, той Кирило? — питає Олена Яковенкова, — оттой білявий, веселий?

Походив! Я й не питала про твого білявого. Се все Господь тобі судив, сестрице; а дурить нам не гоже. Мій Кирило — золото не чумак! Такі брови високі, чорні. Все люльку курив; хмурій, наче думас на Турка йти; а нерухомій, як справді з золота виконаний! Озвав ся тільки раз: не займав дівчат нікого, да й на мене щось двічі поглянув, тай то ніби так, не хотівши, не вмисне. Аж мені лихо: всі жартують, всі сьміють ся, а він стоїть, тільки брови піднімає. Такого то я собі журавля сподобала! Да вже нічого робить; аби вони з Криму повернулись. . .

— Та що? — питаю.

— Будуть нас сватать, — каже, — і висватають, як шити дадуть! А нуте, дівчата, звелічаймо Домаху! — Тей почала:

Сіяла зіронька, сіяла:

З ким ти, Домасю, стояла?

З тобою, Данилку, з тобою.

Під зеленою вербою;

З тобою, чумаче, Данильцем,

Під вишиваним рукавцем.

— Да скажи-ж, Мотре серденько, як се ти все те знаєш? Хто тобі казав?

— Послала я сороку білобоку, а вона мені принесла дві вісти під правим крильцем: одну про Данила, а другу про Кирила.

Да так сьмішками та жартами і одмовилась. а правди не сказала.

V.

Надходить осінь. Одробились у полі; справили обжинки. По улицях почали свати походити, — тільки й чуєш, як дівчата хвалять ся:

— А я за свого Михайлика заручена! — А мене батько поблагословив за Павлуся!

Смутно мені та сумно мені, мов я в чорну хмару ввійшла; тільки й радості, як стрінусь із Мотрею, наговорю ся. Як уже її просила: — Скажи мені, любочко чи правда тому, що ти говорила, чи то жарти твої? Хто тобі казав, що будуть сватати?

— А хіба я не казала, кого послала? — сороку білобоку. . . — тай почне реготатись. — От, серце, я тебе поражу хорошою радою: чого не треба — не питайсь. Поміркуймо лиш, як то ми з тобою в чужу сторону віддамося? Коли-б, Господи, щасна! Попріжджаємо до своїх батьків, до матерок у гості. Що я приїду шишно та красно, а ти ще краще, — сивою паровицею (бо там усе сиві волі в Мазовищі), у намітках димових, із любім чоловіком. Нехай нашим ворогам тяжко!

Та було як почне вигадувати, я й заслухаюсь.

Якось порядкую в своїому садку, біжить меньша сестра: — Домасю! Домасю: свати йдуть! уже близенько!

Ох мені лишечко! Побігла до хати, у сїнях спинилась. Чую — з батьком переговорюють ся, що “прийшли до вашої милости от пана Ігната”. Вийшов батько двері одчиняти, я йому в ноги, кланяюсь та плачу: — Татоньку ріднесенький, не топіть своєї дитини!

— А який вражий син тебе хоче топити! — каже батько. — Годі-ж бо, годі, не плач!

— Хіба ми будемо тебе слувати, доню? — каже мати, — чого плакати?

Я радесенька, так дякую їм: — Спасибі, мамо, що ви мене жалуете, що за нелюба не оддаєте!

Батько, почастувавши тих сватів, подякували за ласку. — А дитина наша, — змовив, — ще молоденька нехай ми ще самі її покохаємо, та навчимо на розум добрий.

— Отсе, доню, кажуть мати, як уже провели старостів, — се твій місяць, що за хмару зайшов! . . .

VI.

Як збулась я сього лиха, неначе й веселійше трошки стало; дожидаю Данила з Криму. . . як-то він вернеться, як-то побачу його! а здумаю, що може яка пригода йому в дорозі сталась, то й серце моє похолоне. Вийду собі, сяду де в садку, та як задумаюсь, то думка думку спережає; робити що — ніякої охоти нема. Так і маюсь цілий день.

Одного ранку так-то мені важко було, коли чую — кличуть мати:

— Домасю! іди лиш до хати: Господь хороших гостей наслав.

— Яких мамо? — питаю, а сама так і трушу ся.

— Од пана Корнія Дончука: сватає за свого сина, Данила.

Боже-ж мій милий! Я й не памятаю, як мати ввели мене в хату, як поблагословили! Подавали рушники (я винесла що найкращий, вишневий) тай заручили нас.

Старі-ж радять ся з сватами, а Данило схилив ся до мене близенько: — Дівчино моя! — каже, — чи любиш ти мене так, як я тебе, дуже?

Я мовчу. . . а так вже любо мені його слухати! Що вечера було прийде до мене в садок, тай ніч мені з ним не змигнеть ся.

А мати кажуть: — От тобі, доню, і той місяць, що тобі на руки скотив ся!

VII.

І Мотря заручилась із Кирилом Савтиром. Одного дня ми й повінчались.. Тоді вже призналась: — Посилала я, каже, — стару Бульбиху довідатись аж у Мазовише; то вона про все розпитала, і самого Кирила бачила і Данила, і ті вістки мені приносила.

По весілю питає мій батько Кирила: — Як се ти, Кирило, оженив ся? Як би не своїми очима бачив, зро-

ду не поияв би віри, щоб такий бурлака та одружив ся!

— Одружив ся, пане Іване, — каже Кирило, — як бачите. Сиодобав її, як пташку співочу. Нехай у мене в хаті щебече.

Свекор мій такий добрий, жалус мене, як батько; і свекруха жартовлива і ласкавая; щасная моя доля вдала ся, дякувати Богу! Тільки на весні згадала я, як-то люди плачуть, як почав мій Данило в дорогу виряжатись. Такий то жаль мене обняв, як проводила його за село; стала, дивлюсь — тільки округ мене безкраї степи зеленіють. . .

Свекруха сама плаче, а мене розважає: — Так-то нам уже Господь дав, доню моя мила, — каже, — що хто скаже, той і плаче! От я звікувала в роскоші, заміж пішла по любови, сини в мене як соколи... та за те-ж я й поплакала найгірчішими слізми. І я виряжала перше свого чоловіка, а тепер із своєю дитиною розлука; та ще не знаю, чи діжду, чи побачу вже, бо я таки на світі пожила; може Господь і до себе прийме. А ти молоденька, діждеш його; чого тобі журитись? Змарнієш на личку — тільки його впецалши!

І Мотря було прибіжить: — А що се ти, Домасю? Але-ж і я свого Кирила у Крим випровадила! Та якже змарніла, Мати Божа!... Коли твій чоловік розсудливий, він на тебе й не гляне — така ти стала! А мій, то мене й приголубить і поцілує, бо я стріну його така, як мак повний. — Так було мене розважає.

На силу я діждала осени. Та вже що години вибігаю за ворота, чи не ждуть вони? А в ночі, то й очий не зведу: от снить ся мені, що скриплять ворота, або чоловіків голос чути, так я і схоплюсь, вибіжу — ні, нема нікого; глухо, і ворота зачинені.

О Петрі якось, проти неділі, снить ся мені сон: зійшов над нашою хатою місяць у повні, та червоний; а в місяци білий півень трепочеть ся крильми, та так співає, аж по селі лунає.

— Се добрий сон тобі приснив ся, — каже свекруха, ось побачиш, коли наш Данило хутко не вер-

ість ся. Як дівчині місяць снить ся, то жених; а як молодниці — чоловік приїде, або син народить ся. Треба влизирати Данила. І не оглядимось, як притягнуть.

Він так справді другого дня в вечері й вернувся. мій голуб синій. От уже ми наговорились! Я й розкажу, який то мені сон снів ся: місяць у повні.

— А мені. — каже він, пригортаючи мене, тільки спльяска зіронька!

СПИС БАЙОК.

	Стор.
Передмова до руських діточок	5
1. Пільний коник і мурашка	7
2. Крук і лис	8
3. Вовк і пес	8
4. Зевс і звірята	10
5. Ластівка і малі птички	11
6. Віче щурів	13
7. Вовк і ягня	15
8. Лис і бузьок	16
9. Шершені і пчоли	18
10. Дуб і тростина	19
11. Лилик і дві ласиці	20
12. Хортиця і її товаришка	22
13. Лев і комар	22
14. Осел обючений губками, і осел обючений солю	24
15. Лев і щур	25
16. Пчола і голуб	27
17. Заяць і жаби	28
18. Когут і лис	30
19. Лев і осел на ловах	31
20. Мельник і його осел	32
21. Члени і жолудок	33
22. Про вовка, що удавав пастуха	35
23. Про жаби, що хотіли мати царя	35
24. Два стрільці і медвідь	40
25. Про коня, що забав шімсти на олени	42
26. Пава і Гера	43
27. Дроворуб і Меркур	45
28. Жайворонок і його птенці	47
29. Феб і Борей	49
30. Окрадений скупар	50
31. Сон	53

СПІВАННИКИ

НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ
і інших видавництв.

Наша Дума

Українсько-Руські народні пісні. Зібрав і для хору уложив
Філарет Колесса.

Наша Дума містить майже виключно українсько-руські народні пісні т. в. такі, що їх складає і співає сам народ. Се вразом перша збірка народних пісень в чотироголоснім хорівім укладі. Цілю сього виданя — як зазначує композитор — в подати укр. співучим кружкам свіжий а до того питомий корм, щоби наші співаки через свою рідну пісню підносили народного духа і помогли зрозуміти та оцінити широким масам нашого укр. громадянства велику вагу і красу народних пісень.

Наша Дума ділить ся на дві головні часті: I. мішані хори, II. мужеські хори. Кожда часть обнимає 25 пісень на чотири голоси. Поодинокі пісні сеї збірки, споріднені в собою тонаціями лучать ся в малі групи так, що можна їх співати разом мов малі вязанки пісень. Групи сї зазначив композитор у змісті скобками.

Всім укр. драматичним а взагалі всім укр. співучим кружкам поручаємо сеї збірник горячо. — Ціна..... \$1.50.

Найкрасші народні дівочі пісні.....	25 ц
Збірник народних пісень і дум.....	30 ц
Пісні про Канаду і Австрію.....	40 ц
Коломийки, Думки, Шумки.....	15 ц
Збірник найкрасших українських пісень.....	25 ц
Новий збірник народних пісень, дум, думок, коломийок і пісень весільних.....	25 ц
Січовий Співаник. — Ціна.....	25ц.
Український співаник, 176 сторін.....	40 ц
Робітничі пісні, (всі старокраєві).....	25 ц
Пісні Рекрутські до маршу на ногу і пісні жартобліві....	20 ц

КВАРТЕТИ

Українських Народних Пісень на мішаний хор. — Зібрав і обробив О. В. Стех, ч. св. В В се е одиноке українське видане.. 50ц

RUSKA KNYHARNIA

848—854 Main St.

Winnipeg